

تحلیل رابطه بین « سرمایه اجتماعی » و « میزان احساس امنیت اجتماعی » دختران بین ۲۰-۳۰ سال منطقه تهران پارس شهر تهران

ام لیلا لشکری^۱

^۱ دکتری تخصصی جامعه شناسی گروه های اجتماعی و پژوهشگر مسایل اجتماعی

نویسنده مسؤل:

ام لیلا لشکری

شماره ۱۹ / بهار ۱۳۹۹ / ص ۲۲-۱۴

مجله علمی پژوهش در مدیریت و مطالعات اجتماعی (سال ششم)

چکیده

امنیت اجتماعی برای آحاد جامعه اعم از مرد و زن که از پیکره اجتماع را تشکیل می دهند از بسیاری موضوعات دیگری که ممکن است مهم تلقی شود، ضروری تر است. از این رو، یکی از اصلی ترین مؤلفه هایی که امنیت را ارتقاء می دهد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می سازد « سرمایه ی اجتماعی » است. هدف این پژوهش بررسی رابطه ی بین « سرمایه ی اجتماعی » و « میزان احساس امنیت اجتماعی » در بین جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران است.

جامعه آماری این پژوهش، تمامی دختران ۲۰-۳۰ سال منطقه تهران پارس شهر تهران است که تعداد ۳۲۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش پژوهش، پیمایشی و از نمونه گیری تصادفی استفاده شده است و با استفاده از آزمون های آماری ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس و رگرسیون چندمتغیره استفاده گردیده و نرم افزار Spss جهت تجزیه و تحلیل نهایی داده ها مورد استفاده قرار گرفت.

نتایج این پژوهش نشان می دهد که بین متغیر مستقل تحقیق (سرمایه اجتماعی) با مؤلفه های (مشارکت، اعتماد و انسجام) و متغیر وابسته (امنیت اجتماعی جوانان دختر) رابطه معناداری وجود دارد. تحلیل رگرسیونی مجموعه متغیرهای مستقل در تبیین واریانس متغیر وابسته یعنی احساس امنیت اجتماعی حدود ۴۶ درصد را نشان می دهد. به عبارتی، متغیرهای مستقل ما در این تحقیق، به میزان ۴۶ درصد توانسته اند متغیر وابسته را تبیین نمایند. از این رو، می توان گفت بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دختران منطقه تهران پارس شهر تهران، رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، امنیت، امنیت اجتماعی، احساس امنیت

مقدمه

مفهوم امنیت اجتماعی^۱ برای اولین بار و به مفهوم فنی کلمه در سال ۱۹۹۳، توسط اندیشمندانی چون باری بوزان^۲، ال ویور^۳ و لمیتر^۴ تحت عنوان مکتب کپنهاگ مطرح گردید. انگیزه طرح این عبارت امواج تهدید آمیزی بود که «هویت گروه‌ها» را در معرض خطر قرار داده بودند. بدین معنا که از یکسو با رشد فناوری‌های نوین و مجتمع‌های صنعتی، هویت بعضی گروه‌ها در هویت‌های مسلط هضم می‌شد (مانند غیر اقتصادی و در نتیجه نابود شدن آموزش فرهنگ و زبان اوکراینی در روسیه یا پر هزینه بودن آموزش و پژوهش به زبان کردی در ترکیه) و از سوی دیگر با گسترش مهاجرت از کشورهای فقیر و جهان سوم به کشورهای صنعتی و پیشرفته، نوعی آشفتگی و آنومی در تمایزهای هویتی پدیدار می‌گردید. (مانند اقامت و اشتغال سیاهپوستان آفریقایی تبار در فرانسه یا قاجاق کارگران به کشورهای اسکندیناوی). بوزان و ویور و بعضی دیگر از محققان اروپایی در سال ۱۹۹۳ با تعریف امنیت اجتماعی به عنوان «دستور کاری جدید برای امنیت در اروپا» پیشگامان مبحثی در مطالعات راهبردی شدند که امروزه به موضوعی جذاب و مناقشه انگیز مبدل شده است.

بنابراین، امنیت اجتماعی از جمله موضوعاتی است که در سال‌های اخیر در محافل علمی و پژوهشی مورد بحث قرار گرفته است، زیرا نقش قابل توجه مقوله امنیت اجتماعی و مهم‌تر از آن احساس امنیت در تهدید و یا تقویت زیر ساخت‌های پیشرفت هر جامعه ای است. امنیت یکی از مفاهیم پیچیده ای است که ارایه تعریف مشخصی از آن به سادگی میسر نیست. امنیت پیش از آن‌که قابل تعریف باشد، پدیده ای ادراکی و احساسی است، بدین معنی که این اطمینان باید در ذهن توده مردم، دولتمردان و تصمیم‌گیران ایجاد شود که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد [۱].

احساس نا امنی، از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع معاصر است، زیرا که گسترش این پدیده با سطح توسعه جامعه به گونه ای در ارتباط است که به نحوی آینده قریب به اتفاق جوامع محسوب می‌گردد [۲].

امروزه نگاه به مسایل و آسیب‌های امنیتی می‌تواند از زوایای مختلفی صورت پذیرد که بخش عمده آن گریبانگیر جوانان است. در واقع با گسترش جوامع، پدیده‌هایی اعم از هزینه‌های بالای زندگی، افزایش تورم، فقر، گرانی مسکن، و عواملی نظیر آن، مسایل اجتماعی و زمینه‌های ناهنجاری‌های اجتماعی آنان را فراهم می‌کند [۳] و این امر موجب احساس نا امنی و فقدان مشارکت جوانان در عرصه‌های گوناگون اجتماعی می‌گردد.

از طرف دیگر، در مباحث توسعه و علوم اجتماعی، در کنار سرمایه انسانی و اقتصادی، سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی^۵ مطرح است. این مفهوم به ارتباطات و پیوندها میان اعضای یک شبکه به عنوان یک منبع با ارزش اشاره دارد که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود. سرمایه اجتماعی متغیر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی و فیزیکی و راهی برای رسیدن به موفقیت قلمداد می‌شود. امروزه این نوع سرمایه، نقش بسیار مهم‌تری از سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمان‌ها و جوامع ایجاد کرده و شبکه‌های روابط جمعی و گروهی، انسجام بخش میان انسان‌ها، سازمان‌ها و انسان‌ها با سازمان‌ها و سازمان‌ها با هم است.

در جامعه ای که سرمایه اجتماعی نباشد، از سایر سرمایه‌ها بهره‌وری کمتری خواهد شد. از این‌رو، سرمایه اجتماعی را به عنوان یک اصل محوری در راستای دستیابی به توسعه به حساب آورده‌اند.

در ارتباط با زمینه فکری و تاریخی نیز می‌توان گفت، آن‌چه در چارچوب مفهوم و نظریه سرمایه اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرد پیش‌تر توسط اندیشمندان بزرگی چون مارکس، دورکیم و وبر مورد بحث قرار گرفته است. بحث مارکس درباره روابط و مناسبات اجتماعی، بحث دورکیم درباره تراکم اخلاقی به مثابه رکن تقسیم کار اجتماعی و بحث وبر درباره اخلاق پروتستانی و روحیه سرمایه‌داری ناظر بر شاخص‌های سرمایه اجتماعی است [۴].

دغدغه تنزل روابط اجتماعی، از جمله موضوعاتی است که به طور مکرر در جامعه‌شناسی کلاسیک و معاصر به چشم می‌خورد. جامعه‌شناسان معاصر برای بررسی کمیت و کیفیت روابط اجتماعی از مفهوم سرمایه اجتماعی بهره گرفته‌اند [۵].

سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین موضوعات جدید دهه ۱۹۹۰ میلادی است. سرمنشأ این مفهوم به زمانی که «هانی فان» اصطلاح سرمایه اجتماعی را در مقاله‌ای مطرح کرد و به عبارتی به سال ۱۹۶۱ هنگامی که «جین جاکوب» معمار منتقد آمریکایی، اثر کلاسیک خود «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی» را به چاپ رساند، برمی‌گردد [۶]. از نظر هانیفان سرمایه اجتماعی، شامل دارایی‌هایی است که در زندگی روزانه افراد وجود دارند مانند: حس تفاهم، رفاقت و دوستی، احساس همدردی در روابط اجتماعی بین افراد و بین خانواده‌هایی که یک واحد اجتماعی را تشکیل می‌دهند. نظریه هانیفان برای نیم قرن مسکوت ماند تا در سال ۱۹۶۱ جاکوب^۶ در اثر خود

^۱. Social Security

^۲. Barry Buzan

^۳. Ole Waever

^۴. Lemaier

^۵. Social Capital

^۶. Jacobs

به نام «زندگی و مرگ در شهرهای بزرگ آمریکایی» از سرمایه اجتماعی بحث کرد و نقش آن را در ارتباط با حفظ نظافت، برخورد با جرم و جنایت خیابانی در محدوده‌های حومه و قدیمی شهری مطرح کرد. گلن لوری^۱ اقتصاددان و ایوان لایت^۲ جامعه‌شناس، اصطلاح سرمایه اجتماعی را در دهه ۱۹۷۰ برای توصیف مشکل توسعه اقتصاد درون‌شهری به کار بردند. اما اولین توضیح و تفسیر یکپارچه اصطلاح سرمایه اجتماعی توسط بوردیو در سال ۱۹۷۲ انجام شد. در دهه ۱۹۸۰ جیمز کلنن فصل مهمی از کتاب «بنیان‌های نظریه اجتماعی» خود را به بحث سرمایه اجتماعی اختصاص داد و در سراسر این کتاب نیز به توضیح عناصر و اجزای آن پرداخت. در دهه ۱۹۹۰ مفهوم سرمایه اجتماعی توسط بانک جهانی و کتاب «بولینگ تک‌نفره» رابرت پاتنام معروف شد [۷]. در طول سال‌های ۱۹۹۰ به این طرف، مفهوم و نظریه سرمایه اجتماعی با اقبال قابل توجه اندیشمندان و محققان رشته‌های مختلف علوم اجتماعی مواجه شده است [۴].

به علت گسترش کیفی و کمی نظریه‌های سرمایه اجتماعی در دهه‌های اخیر، در این‌جا صرفاً دیدگاه‌های صاحب‌نظرانی که مباحث آن‌ها الهام‌بخش بوده و رویکردهای نظری اصلی را شکل داده است، مورد بررسی قرار می‌گیرند:

۱- پیر بوردیو^۳ (۲۰۰۲-۱۹۳۰): به نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی جمع منابع واقعی یا بالقوه‌ای است که حاصل از شبکه‌ای بادوام از روابط کمابیش نهادینه‌شده، آشنایی و شناخت متقابل یا به بیان دیگر عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را از پشتیبانی سرمایه جمعی برخوردار می‌کند و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد [۸]. به نظر بوردیو، سرمایه اجتماعی، به‌عنوان شبکه‌ای از روابط، یک ودیعه طبیعی یا حتی یک ودیعه اجتماعی نیست، بلکه چیزی است که در طول زمان و با تلاش بی‌وقفه به دست می‌آید. به تعبیری، شبکه روابط، محصول راهبردهای سرمایه‌گذاری فردی یا جمعی آگاهانه یا ناخودآگاه است که هدف آن ایجاد یا بازتولید روابط اجتماعی است که مستقیماً در کوتاه‌مدت یا بلندمدت قابل استفاده هستند.

کاربرد سرمایه اجتماعی در نزد بوردیو بر این درک استوار است که افراد چگونه با سرمایه‌گذاری بر روابط گروهی، وضعیت اقتصادی خود را در یک فضای اجتماعی سلسله‌مراتبی (جامعه سرمایه‌داری) بهبود می‌بخشند. از این جهت می‌توان رویکرد او را، ابزاری، فردگرا و متأثر از تئوری سرمایه مارکس و بیشتر تضادگرا تلقی کرد [۹].

۲- جیمز کلنن^۴ (۱۹۹۵-۱۹۲۶): به نظر کلنن سرمایه اجتماعی با کارکردش تعریف می‌شود. سرمایه اجتماعی شی واحدی نیست، بلکه انواع چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند:

الف- همه آن‌ها شامل جنبه‌ای از یک ساخت اجتماعی هستند.

ب- واکنش‌های معین افرادی را که در درون ساختار هستند اعم از اشخاص حقیقی یا عاملان حقوقی، تسهیل می‌کند و دستیابی به هدف‌های معین را که در نبود آن دست‌نیافتنی خواهند بود امکان‌پذیر می‌سازند [۱۰].

سرمایه اجتماعی ویژگی‌های معینی دارد که آن را از کالاهای خصوصی، که در نظریه اقتصاد نئوکلاسیک بحث می‌شود، متمایز می‌سازد. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

۱- به آسانی مبادله نمی‌شود، اگرچه این سرمایه منبعی است که ارزش استفاده دارد.

۲- سرمایه اجتماعی دارایی شخصی هیچ یک از افرادی که از آن سود می‌برند نیست و این به واسطه صفت کیفی ساختار اجتماعی است که فرد در آن قرار گرفته است.

۳- نتیجه فرعی فعالیت‌های دیگر است و معمولاً شخص خاصی آن را به وجود نمی‌آورد.

۴- سرمایه اجتماعی در صورت استفاده بیشتر، برخلاف بعضی اشکال دیگر سرمایه، نه تنها مستهلک نمی‌شود، بلکه افزایش می‌یابد [۱۰].

کلنن تحت تأثیر کاربرد نظریه انتخاب عقلانی در تبیین رفتار، بر منافع فردی سرمایه اجتماعی تأکید می‌کند.

۳- رابرت پاتنام^۵ (۱۹۴۱): پاتنام مفهوم سرمایه اجتماعی را فراتر از سطح فردی به کار می‌گیرد و به چگونگی کارکرد سرمایه اجتماعی در سطح منطقه‌ای و ملی و نوع تأثیرات سرمایه اجتماعی بر نهادهای دموکراتیک و در نهایت توسعه اقتصادی علاقمند است.

به همین منظور در دو مطالعه تطبیقی میان ایالت‌های مختلف در آمریکا و همچنین حکومت‌های منطقه‌ای تازه‌تاسیس ایتالیا در شمال و جنوب در دهه ۷۰، تأثیر سرمایه اجتماعی را در تقویت جامعه مدنی و کارآمدی دموکراسی از سویی و رشد و توسعه اقتصادی از سوی دیگر مورد بررسی قرار داده [۹] و به نتیجه تأثیر مثبت آن پی برده است.

پاتنام سرمایه اجتماعی را آن دسته از عناصر و ویژگی‌های نظام اجتماعی (مانند اعتماد اجتماعی، هنجارهای معامله متقابل و شبکه‌های اجتماعی) می‌داند که هماهنگی و همکاری را در بین افراد یک جامعه برای دستیابی به سود متقابل تسهیل می‌کند [۱۱].

او برای فهم و ارزیابی سرمایه اجتماعی به چهار وجه تمایز اشاره دارد. پاتنام در این رابطه، سرمایه اجتماعی رسمی را در مقابل غیررسمی (انجمن‌ها یا مهمانی‌های دوره‌ای)، سرمایه اجتماعی متراکم در مقابل سرمایه اجتماعی پراکنده و ضعیف، سرمایه اجتماعی درون‌نگر در

^۱. Glen Loury

^۲. Iven Light

^۳. Pierre Bourdieu

^۴. James Samuel Coleman

^۵. Robert David Putnam

مقابل برون نگر (برحسب اختصاص منافع به افراد غیر عضو یا عموم مردم) و نهایتاً سرمایه اجتماعی محدود (بین افراد شبیه از نظر قومیت، سن و ...) در مقابل اتصالی (بین افراد غیرمشابه) مطرح می‌سازد [۹].

۴- فرانسس فوکویاما (۱۹۵۱)؛ فوکویاما نیز مانند پاتنام، سرمایه اجتماعی را در سطح کلان (در سطح کشورها و در ارتباط با رشد و توسعه اقتصادی آن‌ها) مورد بررسی قرار داده است و مؤلفه‌های مورد بحث پاتنام (شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای اعتماد و همیاری) در بحث او نیز تکرار می‌شود.

او برخلاف دیگر نظریه‌پردازان صرفاً بر خصلت جمعی سرمایه اجتماعی تأکید کرده و آن را به منزله دارایی گروه‌ها و جوامع تلقی کرده است [۹].

به نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی را به سادگی می‌توان به‌عنوان مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی (صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دوجانبه) تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان مجاز است در آن سهیم هستند [۱۲]. مهم‌ترین منابع سرمایه اجتماعی از نظر فوکویاما عبارت است از خانواده و هنجارهای اجتماعی [۱۲].

به طور کلی سرمایه اجتماعی در برگیرنده اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی از پیوندهای اجتماعی است که موجب گرد هم آمدن افراد به صورتی منسجم و با ثبات در داخل یک گروه به‌منظور تأمین هدفی مشترک می‌شوند. صاحب‌نظران در ارتباط با عوامل مؤثر بر ارتقای سطح سرمایه اجتماعی به مواردی از قبیل آموزش و پرورش (اسمیت ۱۹۹۷)، بهداشت، اطمینان و اعتماد به نهادهای سیاسی و رضایت از دولت و تعهد سیاسی (پاتنام ۱۹۹۳) اشاره کرده اند [۱۳].

امنیت، همانند هر کالای عمومی دیگر نیازمند اهتمام جمعی برای تحقق و دستیابی است، بنابراین، نمی‌تواند با اتکاء به فرد، سامان گرفته و استقرار یابد.

بدیهی است که سرمایه اجتماعی از رابطه میان افراد به وجود می‌آید. روابطی که میان افراد جامعه شکل می‌گیرد، اگر به اندازه کافی قوی باشد، می‌تواند موجب به وجود آمدن سرمایه اجتماعی گردد [۱۴].

در جامعه سنتی به دلیل وجود همبستگی مکانیکی و شباهت‌های زیاد، توجه به امنیت، شاید چندان مورد توجه نبود، اما در جامعه کنونی به دلیل گسترش امکانات و نیازها و خطرهای گوناگونی که وجود دارد، در خور توجه است.

این مقاله بر آن است تا به این سؤال پاسخ گوید که؛ احساس امنیت اجتماعی بین دختران شهر ۳۰-۲۰ سال منطقه تهران پارس شهر تهران، تا چه میزان است؟ و این احساس امنیت تا چه حد تحت تأثیر سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و اعتماد اجتماعی به عنوان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر روی احساس امنیت بوده و جهت و شدت این رابطه‌ها به چه نحوی است؟ بنابراین، در این پژوهش تلاش بر آن بوده که ابعاد رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران را بررسی نماید.

روش‌شناسی تحقیق

در این پژوهش با عنایت به مسئله، ضرورت و اهداف تحقیق، روش تحقیق از نوع پیمایشی است. در این پژوهش واحد تحلیل جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران است و جامعه آماری را کل دختران بین سنین ۲۰-۳۰ سال تشکیل می‌دهند. جمعیت کل مورد بررسی در این پژوهش ۱۳۹۳۰ نفر است که بر اساس فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه است و برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده گردید.

فرضیات تحقیق

این تحقیق دارای یک فرضیه کلی و دارای چند فرضیه جزئی است. فرضیه کلی عبارت است از: بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های جزئی عبارتند از:

- بین اعتماد نهادی و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.
- بین اعتماد شخصی و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.
- بین انسجام اجتماعی و احساس امنیت و انان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت عمومی و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت مدنی و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت سازمان یافته و احساس امنیت جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه وجود دارد.

تعریف مفاهیم و متغیرها

سرمایه اجتماعی: سرمایه اجتماعی ناظر بر ارتباطات و شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد متقابل ناشی از آن‌هاست. پاتنام سرمایه اجتماعی را بر قابلیت جامعه برای ایجاد انواع انجمن‌های داوطلبانه دلالت دارد که افراد را به همکاری با یکدیگر و در نتیجه حفظ تکررگرایی دموکراتیک تشویق می‌کند [۱۵]. برای سنجش سرمایه اجتماعی از سه شاخص مشارکت اجتماعی- هنجارها و شبکه‌های اجتماعی (انسجام اجتماعی) و اعتماد اجتماعی در این پژوهش استفاده شده است.

مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی به آن دسته از فعالیت‌های ارادی دلالت دارد که از طریق آن اعضای یک جامعه در امور محل زندگی خود شرکت می‌کنند و به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم در شکل دادن به حیات اجتماعی خود سهیم هستند [۱۶]. مصادیق عملیاتی این چنین مشارکتی را می‌توان شرکت در انواع انجمن‌ها و سازمان‌های غیردولتی دید.

جدول ۱، تعریف عملیاتی متغیر مستقل تحقیق

متغیر	معرف
مشارکت عمومی	شرکت در مراسم ختم یا شادی همسایگان، شرکت و حضور فرد در مراسم عزاداری و مولودخوانی مساجد، حضور در مهمانی‌های فامیلی و رفتن به پارک
مشارکت مدنی	عضویت در انجمن‌های خیریه، عضویت در قرض الحسنه فامیلی، عضویت در سازمان‌های غیردولتی مانند بسیج، عضویت در گروه‌های هنری
مشارکت سازمان یافته	میزان حضور و فعالیت در انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، شرکت در انتخابات شورای شهر، شرکت در گردهمایی‌ها، جلسات و جشنواره‌ها
همکاری	کمک به بهبود اوضاع محله، شرکت در کارهای عام المنفعه، کمک به رفع مشکلات همکاران
همیاری	شرکت در جشن عاطفه‌ها، کمک به سیل زدگان، صدقه و کمک به مستمندان، کمک به سالمندان و معلولین
حمایت اجتماعی	کمک برای ازدواج و تهیه جهیزیه، گوش دادن به درد دل و مشکلات مردم و همکاران، وسیله شخصی خود را قرض دادن، پول یا ضمانت مالی آن‌ها
انسجام اجتماعی	تاچه اندازه در محیط کار خود را عضوی از یک تیم احساس می‌کنید، میزان رفت و آمد شما با همکارانتان چقدر است، تاچه اندازه شما خود را بخشی از اجتماع محلی که در آن کار می‌کنید احساس می‌کنید، تاچه اندازه در محیط کار خدمتی را برای همکاران انجام داده اید بدون این که جزء وظایف شما باشد، مردم و همکاران شما تا چه اندازه موقع گرفتاری‌ها به درد آدم می‌خورند
اعتماد متقابل بین شخصی	اعتماد به اعضای خانواده، اقوام و آشنایان، دوستان، همکاران، همسایگان
اعتماد تعمیم یافته	خیلی از مردم فقط در فکر خویش اند و واقعا به جز خود به هیچ کس دیگر اهمیت نمی‌دهند، خیلی‌ها فقط از آن روباتو دوست اند که در مواقع نیاز بتوانند از توکمک بگیرند، شما تا چه اندازه به غریبه‌ها اعتماد می‌کنید، مردم تاچه اندازه حاضرند در موقع خرید و فروش عیب اجناس خود را بیان کنند، مردم تا چه اندازه در حفظ و نگهداری وسایل امانتی تلاش می‌کنند.
اعتماد نهادی	بانک‌ها اعتماد به بیمارستان‌ها، نیروی انتظامی، مخابرات و پست، کسبه و بازاری، دادگاه‌ها، شهرداری‌ها، رانندگان، صدا و سیما، مطبوعات، آموزش و پرورش

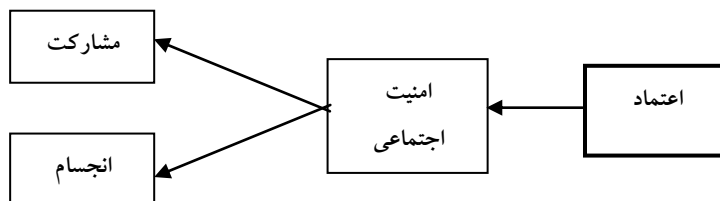
تعریف عملیاتی متغیر وابسته

امنیت اجتماعی: «بوزان» امنیت اجتماعی را چنین تعریف می‌کند: امنیت در معنای عینی، فقدان تهدید در برابر ارزش‌های کسب شده مشخص می‌کند و در معنای ذهنی، فقدان ترس و وحشت از جمله علیه ارزش‌ها را معین می‌کند [۱۷].

جدول ۲، تعریف عملیاتی متغیر وابسته تحقیق

مفهوم	معرف
امنیت عمومی	احساس امنیت از: قدم زدن در طول روز به تنهایی در خیابان و پارک، آزادی بیان افکار و عقاید، پارک کردن ماشین در کوچه و محله، تنهایی رفتن به سر کار، نشستن در ماشین های عمومی
امنیت محلی	میزان رخداد های زیر در سال جاری در محله: قتل، دزدی، کلاهبرداری اعتیاد به مواد مخدر، نزاع و درگیری همسایگان

مدل نظری تحقیق

یافته های تحقیق

در این پژوهش متغیر مورد بررسی، میزان احساس امنیت اجتماعی دختران جوان به عنوان متغیر وابسته و سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر مستقل هستند.

جدول ۳، فرضیات تحقیق و بررسی آنها

نتیجه آزمون متغیرها به تفکیک هر متغیر		متغیر مستقل	ردیف
سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون		
...	۱۹/۰	مشارکت مدنی	۱
...	۲۴/۰	مشارکت عمومی	۲
...	۲۸/۰	مشارکت سازمان یافته	۳
...	۳۴/۹	اعتماد تعمیم یافته	۴
۰۰۴/۰	۲۱/۰	اعتماد نهادی	۵
۰۰۱/۰	۱۲/۰	اعتماد بین شخصی	۶
...	۶۰/۰	انسجام اجتماعی	۷

داده های موجود در جدول شماره ۳ نشان می دهد که تمام متغیرهای تحقیق دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته (احساس امنیت) دارند. از این رو، همه متغیرهای هفتگانه موجود در جدول یاد شده تأیید می گردند. بنابراین، فرض خلاف آماری در مورد این متغیرها تأیید می گردد. از این رو، فرضیه صفر در باره متغیرهای هفتگانه موجود در این جدول رد می شود.

آزمون رگرسیونی متغیرها

در این پژوهش از تحلیل رگرسیونی چند متغیره برای پی بردن به روابط بین متغیرها و میزان اثرگذاری آنها بر متغیر وابسته یعنی احساس امنیت اجتماعی استفاده گردید.

رگرسیون چند متغیره به تبیین واریانس متغیر وابسته کمک می کند. در این تحقیق از روش رگرسیون همزمان استفاده گردید و به طور همزمان متغیرهای مستقل و وابسته وارد تحلیل رگرسیونی شدند. در روش تحلیل رگرسیون آماره های زیر مورد تحلیل قرار گرفت: ضریب همبستگی رگرسیون (Multiplier) که عبارت از ضریب همبستگی چندگانه است، بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل درون معامله است.

ضریب تعیین (R): عبارت است از میزان رابطه و تعیین یافتگی متغیر وابسته به وسیله که همه متغیرهای مستقل درون معادله را نشان می دهد. به عبارت دیگر این آماره میزان واریانس متغیر وابسته را که به وسیله کلیه متغیرهای مستقل درون معادله رگرسیون تعیین می شود را نشان می دهد.

بنا ۱ مقادیر استاندارد شده b است که میزان تغییر در Y را به ازای یک واحد تغییر در X متغیرهای مستقل نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، تأثیر هر متغیر مستقل را به‌طور جدا بر متغیر وابسته بیان می‌دارد. میزان F معنادار بودن ضریب تعیین R را به لحاظ آماری مورد سنجش قرار می‌دهد. مقدار F بیانگر نسبت متوسط واریانس رگرسیون (Regression) به متوسط واریانس باقی‌مانده (Residual) است. معناداری F بیانگر میزان و درصد اطمینان به نتایج به‌دست آمده است.

جدول ۴. تحلیل واریانس برای تست معنی داری رگرسیون

شطح معنی	F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	مدل
۰/۰۰۰	۳۹/۰۲۲	۲۰۳/۰۶۷	۷	۱۴۲۱/۱۴۶	اثر رگرسیونی
		۵/۲۰۴	۳۱۴	۱۶۳۴/۰۲۷	باقی مانده کل
			۳۲۱	۳۰۵۵/۴۹۴	

مقادیر جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که معادله کلی رگرسیون تأیید می‌گردد و مقدار F از نظر آماری، معنی دار است.

جدول ۵. آمارهای مربوط به متغیرهای وارد شده به معادله رگرسیون

متغیرها	ضریب		t	Sig
	استاندارد نشده	ضریب بتا		
B	خطای استاندارد	ضریب بتا		
Constant	۸/۳۸۹	۱/۴۷۷	۵/۶۸۱	۰/۰۰۱
مشارکت مدنی	۰/۷۰	۰/۵۳	۱/۳۱۸	۰/۰۰۱
مشارکت عمومی	۰/۱۲۲	۰/۵۵	۲/۲۲۵	۰/۰۰۱
مشارکت سازمان یافته	۰/۱۸۷	۰/۶۰	۳/۱۳۱	۰/۰۰۲
اعتماد تعمیم یافته	۰/۳۲۱	۰/۶۶	۴/۸۵۴	۰/۰۰۱
اعتماد نهادی	۰/۱۱۷	۰/۳۰	۱/۹۷	۰/۰۰۲
اعتماد بین شخصی	۰/۰۶۷	۰/۵۱	۱/۶۱	۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	۰/۳۰۶	۰/۲۳	۱۳/۵۴۲	۰/۰۰۱

با توجه به داده‌های جدول شماره ۵ می‌توان چنین گفت که؛ با عنایت به سهم متغیر در متغیر وابسته، متغیرهای انسجام اجتماعی با ضریب بتای ۶۴ درصد، اعتماد تعمیم یافته با ضریب بتای ۲۱ درصد به ترتیب بیشترین سهم در تبیین واریانس متغیر وابسته داشته‌اند.

جدول ۶. خلاصه مدل رگرسیون

Std. rror of the Stimat	Adjusted R Square	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۲/۲۸۱۲۱	۰/۴۵۳	۰/۶۴۵	۰/۶۸۲

برابر داده‌های موجود در جدول شماره ۶ می‌توان چنین بیان کرد که؛ این مندرجات گویای آن است که در مجموع متغیرهای مستقل تحقیق حاضر توانسته‌اند به میزان ۶۸ درصد همبستگی چندگانه از خود نشان دهند که اصل این مطلب در ضریب بتا موجود است. به دیگر سخن همه متغیرهای مستقل تحقیق حاضر به میزان ۴۶ درصد از واریانس متغیر احساس امنیت اجتماعی را تبیین می‌کنند.

بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر به منظور بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران صورت گرفته است. متغیر مستقل این تحقیق سرمایه اجتماعی است که از سه بعد اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی (هنجارها و شبکه های اجتماعی) تشکیل گردیده است. بُعد اعتماد، از شاخص های اعتماد بین شخصی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته، تشکیل یافته است که در جامعه مورد بررسی در سطح پایینی پایینی قرار داشته است. یعنی اعتماد بین شخصی بسیار پایین، اعتماد نهادی متوسط، و اعتماد تعمیم یافته در حد بالاست.

از نظر بعد مشارکت اجتماعی هم سه شاخص مشارکت مدنی، مشارکت عمومی و مشارکت سازمان یافته ساخته شده است. اعضای جامعه مورد بررسی مشارکت اجتماعی در حد متوسط رو به پایین داشته اند که بیشترین مشارکت مربوط به مشارکت سازمان یافته و کمترین مشارکت مربوط به مشارکت مدنی است.

بعد انسجام اجتماعی (هنجارها و شبکه های اجتماعی) از چهار شاخص همیاری، همکاری، حمایت اجتماعی و انسجام اجتماعی تشکیل شده است. مجموعاً جامعه مورد مطالعه در این تحقیق از سطح اجتماعی بسیار بالایی برخوردار است.

بنابراین، نتایج به دست آمده از این تحقیق، بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این نتیجه با نتایج برخی از تحقیقات صورت گرفته در قبل، نزدیکی و همخوانی دارد. از جمله این تحقیقات می توان به ساروخانی و دیگران [۱۸] و نیازی و دیگران [۱۹] اشاره کرد. پاتنام سرمایه اجتماعی را ویژگی هایی از سازمان اجتماعی چون؛ اعتماد، هنجارها و شبکه ها می داند که می توانند کارایی جامعه را از طریق تسهیل کنش های تعاونی بهبود دهند. بنابراین، بهترین راه برای افزایش سرمایه اجتماعی، تلاشی است که باید در میان خود مردم و جامعه صورت بگیرد. به تعبیری گروه های غیر دولتی و نیز عناصر فرهنگی جامعه بیش از دولت و عوامل سیاسی در تولید و تقویت سرمایه اجتماعی تأثیر دارند [۱۴]. این سخن بدین معنی است که اگر سرمایه اجتماعی در میان دختران جوانان مورد مطالعه، افزایش یابد و آنان بتوانند ارتباط بهتر و بیشتری با اطرافیان خود و دیگر اعضای جامعه داشته باشند، احساس امنیت اجتماعی آنان نیز افزایش می یابد.

برابر تئوری گیدنز، فوکویاما، زیمل و پاتنام و با عنایت به نتیجه های این تحقیق بین اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی اعضای جامعه مورد مطالعه، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، که با نتایج پژوهش های بیات [۲۰] و ساروخانی و دیگران [۱۸] همخوانی دارد.

هم چنین نتیجه تحقیق حاضر نشان از وجود رابطه مثبت و معناداری بین مشارکت اجتماعی و امنیت اجتماعی دارد که این امر با نتایج برخی تحقیقات همخوانی دارد. از جمله این تحقیقات می توان به بیات [۲۰] و ساروخانی و دیگران [۱۸] اشاره نمود.

چنان که نتایج این پژوهش نشان می دهد، بین انسجام اجتماعی و امنیت اجتماعی جوانان دختر منطقه تهران پارس شهر تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که نتایج حاصله از پژوهش های قبلی نیز این امر را تأیید می کند. هنجارها موجب تقویت همیاری انسجام بخشی و کاهش کنترل رسمی شهروندان می گردد. نقش هنجارها علاوه بر این که در فرآیند جامعه پذیری اعمال نفوذ می کند و ناظر بر آن است، موجب تقویت عنصر اعتماد در روابط متقابل افراد در اجتماع و به تبع آن توقیت قاعده مندی رفتاری و نظم بخشی در روابط اجتماعی است. به تعبیری دیگر، بدین معنی است که هنگامی که افراد از طریق شبکه ها ارتباط خود را با دیگران برقرار می کنند، این امر موجب ایجاد نوعی تعهد و وفاداری بین اعضا گردیده و حمایت سازمانی را نیز به همراه دارد که این امر می تواند امنیت آن اجتماع را به همراه داشته باشد. نتایج تحلیل رگرسیونی این تحقیق نشان داد که در مجموع ۴۶ درصد تغییرات متغیر امنیت را متغیرهای وارد شده به معادله توضیح داده اند که در این متغیرهای انسجامی ۶۴۲/ و اعتماد تعمیم یافته ۲۱۹/ و اعتماد نهادی ۱۹۷/ به ترتیب، بیشترین تأثیر رگرسیونی را بر روی متغیر وابسته (احساس امنیت) دارند، بنابراین، پیشنهاد می گردد، نهادهای آموزشی به همراهی رسانه ها در این امر فعال باشند، به ویژه نهادهای آموزشی و صدا و سیما می توانند با تولید و توزیع برنامه های مناسب و فرهنگ سازی مناسب، به منظور تقویت همکاری و همیاری میان افراد جامعه زمینه ارتقاء و تقویت انجام اجتماعی را بین آحاد جامعه به خصوص جوانان فراهم کنند، زیرا انسجام اجتماعی به عنوان یک متغیر تأثیرگذار در سرمایه اجتماعی در فرآیند توسعه جامعه نقش اساسی دارد و غفلت از این متغیر می تواند خسارات جبران ناپذیری بر پیکره هر جامعه و به ویژه در مسیر توسعه وارد نماید. زیرا انسجام اجتماعی اجتماعی دلالت بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دارد به عبارتی انسجام در کل ناظر بر میزان والگوی رابطه متقابل بین کنش گران، گروه ها و خرده فرهنگ های تمایز یافته است به نظر اندیشمندان بدون انسجام و اعتماد پایداری نظم اجتماعی ممکن نیست.

منابع

- [۱] کاظمی، علی اصغر (۱۳۵۲). روابط بین الملل در تئوری و عمل. تهران: نشر قومس، ۱۱۷
- [۲] حسینی، حسن (۱۳۸۶). احساس امنیت «تأملی نظری بر پایه یافته های پژوهشی». فصلنامه امنیت، سال پنجم، شماره ۴، ۷
- [۳] ماندل، رابرت (۱۳۷۷). چهره متغیر امنیت ملی. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۲۲
- [۴] دینی ترکمانی، علی (۱۳۸۶). تبیین افول سرمایه اجتماعی. فصلنامه علمی، پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۳، ۱۴۹
- [۵] شارعپور، محمود (۱۳۸۰). فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن، نامه علوم اجتماعی، شماره ۳، ۱۲۰
- [6] Woolcock, M (2000). "social capital: implications for development theory, research, and policy". world Bank Research observer. 15, 2
- [۷] پیراهری، نیر (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی در نظریات جدید. پژوهشنامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره سوم، ۱۱۱-۱۱۰
- [۸] پاتنیم، رابرت و دیگران (۱۳۷۴). سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه، گردآورده و ترجمه تاجیبخش، کیان، خاکباز، افشین، پویان، حسین، تهران: شیرازه، ۱۴۷
- [۹] توسلی، غلامعباس و موسوی، مرضیه (۱۳۸۲). سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه های سرمایه اجتماعی. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۶، ۶ و ۱۷
- [۱۰] کلمن، جیمز (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نی، ۴۶۲
- [11] Putnam, R.d. 2000. Bowling alone: the collapse and revival of American community. New York: Simon and Schuster, 19
- [۱۲] فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۵). پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن. ترجمه غلامعباس توسلی، تهران: حکایت قلم نوین
- [۱۳] زاهدی مازندرانی، محمدجواد (۱۳۸۳). مسئله مشارکت و نقش شوراها در تعدیل آن. تهران: رشد علوم اجتماعی وزارت آموزش و پرورش، شماره ۱۶-۱۰، ۱۲
- [۱۴] ردادی، محسن (۱۳۷۸). سرمایه ی اجتماعی و امنیت اجتماعی. راهبرد یاس، شماره ۱۶، ۱۸۸
- [15] Bourdieu, p. (1986). "The forms of capital", in J. G. Richardson(ed). Handbook of Theory and Research for the sociology of Education. New York. landon. Greenwood press. 243
- [۱۶] محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۰). بیگانگی؛ مانعی برای مشارکت و توسعه ملی، بررسی رابطه ی میان بیگانگی و مشارکت اجتماعی و سیاسی. نشریه، فلسفه و کلام، نامه پژوهش فرهنگی، ۱۰۲
- [۱۷] بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده، ۵۴
- [۱۸] ساروخانی، باقر و هاشم نژاد، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین سرمایه ی اجتماعی (مؤلفه های آن) و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری. فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره دوم
- [۱۹] نیازی، محسن، شفایی مقدم، الهام و شادفر، یاسمن (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال (۲۰۱) و جنوب شهر (۱۹ و ۲۰) تهران. فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره سوم
- [۲۰] بیات، بهران (۱۳۷۷). تبیین جامعه شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی (با تأکید بر نقش پرداخت رسانه ای و سرمایه اجتماعی). نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۶، پیاپی ۳۵